

Η συμφωνία των αυτοκεφάλων Εκκλησιών στα μεγάλα εκκλησιαστικά ζητήματα

/ [Πεμπτούσια](#)

IV. Συμπερασματικές θεωρήσεις

Με βάση τους ιερούς κανόνες και την κανονική παράδοση δύο χιλιετιών μέσα **στα σύγχρονα δεδομένα της ύπαρξης πλειόνων αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών** οδηγείται κανείς στις εξής διαπιστώσεις:

- Ανάμεσα στις Ορθόδοξες Εκκλησίες υπάρχουν αυτές που είναι τετιμημένες με Πρεσβεία τιμής και εκείνες που δεν απολαμβάνουν Πρεσβείων τιμής. Τα Πρεσβεία τιμής σε συγκεκριμένους εκκλησιαστικούς θρόνους **συνάπτονται με άσκηση υπερτοπικής δικαιοδοσίας** από αυτούς σε **συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο** που προσδιορίζεται είτε από τους ιερούς κανόνες είτε στη διάρκεια των συζητήσεων και συνεδριών των Οικουμενικών Συνόδων και καταγράφονται στα πρακτικά τους. Όπως όμως ακριβώς κατά την α΄ χιλιετία **η Εκκλησία της Κύπρου** δεν απελάμβανε Πρεσβείων τιμής, κατά τον ίδιο τρόπο όλες οι άλλες αυτοκέφαλες Εκκλησίες που δημιουργήθηκαν κατά τη β΄ χιλιετία δεν απολαμβάνουν Πρεσβείων τιμής, τα οποία εδόθησαν και μπορούν περαιτέρω να δοθούν μόνο από Οικουμενική Σύνοδο. **Τα πρεσβυγενή Πατριαρχεία καθορίζονται από τις αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων.** Μια νέα Οικουμενική Σύνοδος οφείλει, επίσης, να επικυρώσει την αυτοκεφαλία εκείνων των ορθοδόξων Εκκλησιών που δεν προβλέπονται από τους ιερούς κανόνες.

- Τα Πρεσβεία τιμής των θρόνων Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι μεταξύ τους διέθεταν **ίσα Πρεσβεία**, συνάπτονται από τους ιερούς κανόνες **με εξαιρετικά προνόμια**, τα οποία δε διέθεταν τα υπόλοιπα Πατριαρχεία της Ανατολής.
- Η απονομή των συνδεδεμένων με άσκηση εξουσίας Πρεσβείων τιμής είναι εννοιολογικά κάτι το ξεχωριστό από την τάξη Προκαθηδρίας, η οποία καθορίζεται από τους ιερούς κανόνες για τα πρεσβυγενή Πατριαρχεία και για τις νεώτερες Ορθόδοξες Εκκλησίες μετέπειτα κατά κανόνα οφείλει να καθορίζεται από τη χρονική προτεραιότητα ανακήρυξης μιας Εκκλησίας ως αυτοκεφάλου.
- Με τη Σύνοδο της Χαλκηδόνας και την υπαγωγή των διοικήσεων Ασιανής, Ποντικής και Θρακικής στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως και οι πέντε πατριαρχικοί θρόνοι ασκούν επίσημα πλέον υπερτοπική δικαιοδοσία σε περιγεγραμμένους γεωγραφικούς χώρους.

- Στην Ανατολή με βάση τους κανόνες θ' και ιζ' της Δ' Οικουμενικής Συνόδου το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απετέλεσε το θρόνο τον τιμηθέντα **με το εξαιρετικό προνόμιο κρίσης μειζόνων υποθέσεων άλλων Εκκλησιών**. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ούτε δικαιούται να παραιτηθεί, ούτε μπορεί να αποστερηθεί του δικαιώματος κρίσεως υποθέσεων, οι οποίες προσάγονται σ' αυτό κατόπιν προσφυγής του ενδιαφερομένου ή των ενδιαφερομένων. Το κύρος (και η ισχύς) των κανόνων της Σαρδικής και η δι' αυτών προνομιακή θέση του θρόνου της Ρώμης (μέχρι το θ' αιώνα) είναι θέμα ιστορικά αδιαπραγμάτευτο. **Αυτό όμως σε κάθε περίπτωση δε σημαίνει αναγνώριση Πρωτείου εξουσίας του επισκόπου Ρώμης επί της ανά την οικουμένη Εκκλησίας από ιερούς κανόνες που επικυρώθηκαν μάλιστα από την Πενθέκτη.**

- Κατά τον θ' αιώνα –παράλληλα με την ενεργό λειτουργία του θεσμού της Πενταρχίας για δογματικά και υψίστης σημασίας κανονικά θέματα– έχει ήδη καταστή συνειδητή **η διάκριση μεταξύ Ανατολής και Δύσεως**, ούτως ώστε να απαγορεύεται αμοιβαία η επέμβαση σε κριθέντα θέματα ανάμεσα στις δύο ευρύτερες αυτές περιφέρειες. Αυτό μεταξύ άλλων υποδηλώνει και ο τίτλος που απεδόθη στον επίσκοπο Ρώμης ως **Πατριάρχου της Δύσεως** και δικαιολογεί **τη διαμαρτυρία της Ανατολής**[181], όταν ο **πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ απέβαλε αυτό τον τίτλο**, δεδομένου ότι η μεταξύ τους σύγκλιση καθίσταται έτσι δυσκολώτερη.

- Ασφαλώς και τα Πρεσβεία τιμής **δεν περιήλθαν στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως** μετά τη διακοπή της εκκλησιαστικής κοινωνίας με τη Ρώμη, ως δεύτερης στην τάξη προκαθεδρίας[182]. **Ο θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως μετείχε ήδη εξ ίσου στα προνόμια του πρώτου θρόνου** βάσει των κανονικών αποφάσεων της Β' και Δ' Οικουμενικής Συνόδου.

- Όπως όμως κατά την α' χιλιετία η επίλυση δογματικών ζητημάτων ή υψίστης σημασίας κανονικών ζητημάτων απαιτούσε τη συμφωνία των πέντε Πατριαρχείων κατά τον ίδιο τρόπο η αντιμετώπιση παρομοίων προβλημάτων οφείλει να έχει τη συμφωνία όλων των κατά τόπους αυτοκεφάλων Εκκλησιών. **Ως ύψιστο κανονικό ζήτημα**, όπως προκύπτει από τις πηγές, **είναι η κανονική εκλογή Προκαθημένου σε μια κατά τόπου Εκκλησία**. Ωσαύτως και η ανακήρυξη του αυτοκεφάλου μιας νέας Εκκλησίας, **αποκλειστικό προνόμιο του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως**, όπως καταδεικνύουν και τα χαρακτηριστικά παραδείγματα της Εκκλησίας της Γεωργίας και της Πολωνίας, οφείλει να τύχει της αναγνώρισης όλων των υπολοίπων αυτοκεφάλων Εκκλησιών.

Παρότι η αναγκαία ομοφωνία καθιστά δύσκαμπτο το χειρισμό και την επίλυση των

κανονικών αυτών προβλημάτων, εν τούτοις είναι απαραίτητη, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ούτε οφείλει να υπάρξει μηχανισμός πειθαναγκασμού της διαφωνούσης μειοψηφίας, ώστε να επιβληθεί η καθολική εφαρμογή των αποφάσεων της πλειοψηφίας. Μια τέτοια πρακτική θέση που απαιτεί την ομοφωνία και προσβλέπει στην ειρήνη μεταξύ των Ορθοδόξων Εκκλησιών εξασφαλίζει την απρόσκοπη εφαρμογή και λειτουργία **του πνεύματος του 34ου κανόνα των Αποστόλων στα σύγχρονα δεδομένα**, όπως αυτό ακριβώς συνέβαινε για δογματικά και σημαντικά κανονικά ζητήματα κατά την α΄ χιλιετία. Η θέση βεβαίως αυτή τελικά καταργεί de facto τη διάκριση μεταξύ των απολαυόντων και μη απολαυόντων Πρεσβείων τιμής από τους ιερούς κανόνες εκκλησιαστικών θρόνων.

- Ο θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως ως πρώτος στην τάξη των Πρεσβείων στο χώρο της Ανατολής ασκεί **μια διακονία συντονισμού για την επίλυση διορθόδοξου ενδιαφέροντος ζητημάτων** με σκοπό τη διασφάλιση της ενότητας των Ορθοδόξων Εκκλησιών. Το ίδιο συμβαίνει και στις πρωτοβουλίες για την κατόπιν διαλόγου προσέγγιση των άλλων χριστιανικών ομολογιών. Οι κατά τόπους αυτοκέφαλες Εκκλησίες **διατηρούν τη μεταξύ τους κοινωνία και ενότητα εκφραζόμενη στην κοινωνία και ενότητα των Προκαθημένων τους** και στην ενεργοποίηση του συνοδικού θεσμού, όποτε αυτό είναι απαραίτητο.

- Το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει αναλάβει την πρωτοβουλία της σύγκλησης των Προσυνοδικών Πανορθόδοξων Διασκέψεων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της κατ' Ανατολάς Αγίας Ορθόδοξου Εκκλησίας **«εν συνεννοήσει μετά των Προκαθημένων των επί μέρους Εκκλησιών»**. Η δέσμευση όμως αυτή εξαντλείται σ' αυτές και δεν αφορά οποιαδήποτε άλλη πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου που έχει διορθόδοξο ή διαχριστιανικό βεληνεκές. (Είναι τουλάχιστον **απρεπές να ζητείται η συναίνεση των υπολοίπων Προκαθημένων, δια να έχει ο Οικουμενικός Πατριάρχης το δικαίωμα να ομιλεί** και να πράττει.

Δεν πρέπει να λησμονείται ότι το σημαντικότερο εκκλησιαστικό γεγονός του κ' αιώνα, **η άρση των αναθεμάτων** με τη ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, στις 7.12.1965, έγινε από ορθόδοξο πλευράς **υπό μόνου του Οικουμενικού Πατριαρχείου**. Επειδή δε η πράξις αυτή αποτελούσε κοινή απαίτηση και εξέφραζε τη συλλογική εκκλησιαστική συνείδηση έγινε κατόπιν δυνατή η έναρξη του διαλόγου με τους Ρωμαιοκαθολικούς). **Παρομοίως ισχύει η δέσμευση της ομοφωνίας στις αποφάσεις των Προσυνοδικών Διασκέψεων ή τις αποφάσεις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου**[183].

[Συνεχίζεται]

[181]. Βλ. το Ανακοινωθέν του Οικουμενικού Πατριαρχείου «επί τη καταργήσει υπό του Πάπα Ρώμης Βενεδίκτου του ΙΣΤ΄ του τίτλου “Πατριάρχης της Δύσεως”», <http://www.ecpatr.gr/docdisplay.php>.

[182]. Αυτό υποστηρίζει το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας, οπ.παρ.: «После разрыва евхаристического общения между Римом и Константинополем в середине XI века первенство в Православной Церкви перешло к следующей в порядке диптиха кафедре—Константинопольской».

[183]. Κανονισμός Λειτουργίας Προσυνοδικών Πανορθόδοξων Διασκέψεων, Άρθρ. 2, 16, Επίσκεψις 369 (1986), 2, 5. Βλ., επίσης, Μήνυμα της Συνάξεως των Προκαθημένων Ορθόδοξων Εκκλησιών (Φανάριον, 6-9 Μαρτίου 2014), <http://www.ec-patr.org/docdisplay.php?lang=gr&id=1873&tla=gr>